

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. október 19.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget és válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatokhoz zárójelben megadtuk a megoldáshoz szükséges bekezdés/ek számát.

Németh G. Béla¹: Arany János

(1) Arany János az európai magyar olvasó legnagyobb bánata: Európa nem vette tudomásul. Holott, vélik, ő mutathatta volna meg legjobban, mire képes ez a nyelv s ez a költészet: ő volt a magyar vers és nyelv legnagyobb mestere. Recepciójának² elmaradását ahányan annyképpen magyarázzák. Mondanitudása abszolút értékű volt, mondanivalóját egyre vitatják. Azok közül való, akik az utókort örökre bizonytalanságban hagyták, akiket folyvást újra értelmeznek, mert érzik, művük és személyiségük, művészetük és tehetségük között divergencia³ van. Mindent elért, amit költő nemzetén belül elérhet. Magas királyi kitüntetést utasíthatott vissza, és megérte, hogy műveit iskolában a költészet kánonjaként tanítsák. Nemzete rajongása vette körül, és biztonságot nyújtó vagyona tette szert. De visszatekintve a pályavégéről, tudta, nem adta azt, amit adnia kellett, adnia lehetett volna. A literátus magyar olvasó szíve talán ezért is dobog föl oly igazán az ő nevére.

(2) Vannak költők, akiket egy művükön tart számon a közvélemény, bárha sokkal többet s jobbat is alkottak amaz egynél. Aranyt a *Toldi* című eposz szerzőjeként említi a közember máig. Maga sem ártatlan ebben: maga is mindenekelőtt a *Toldi* alkotójának látta önmagát. Arany jellegzetesen forradalom utáni költő lett, s a *Toldi* a forradalom előtt keletkezett. A forradalom után, kivált ha vesztes, minden bonyolulttá, nehezzé és érthetlenné, minden bizonytalanná válik. Holott a forradalom előtt, előestéjén minden egyszerű és tiszta, érthető és elrendezhető, minden bizonyos volt. Arany, mindenesetre, a bizonytalanság költője lett. Életművének hasonlíthatatlanul nagyobb fele, kivált a forradalom utáni, a szerep és személyiség egymásért s egymás ellen való küzdelmében fogant. Szereppel akarta legyőzni, lekötni bizonytalanságát, de örökké bizonytalanságban maradt választott szerepének helyessége iránt, s hánykódó aggodalomban, nem a szerep győzi-e le végül őt magát? Érthető, ha visszavágyott a bizonyosság boldog pillanatába, a töretlen hit állapotába, melyben szerep és személyiség azonossága egyszer számára is, akár Petőfinek, magától érthető természetesség volt.

(3) De, hogy a dallásban lelkem átfijodnék, –

Oh, ha még egy olyat énekelni tudnék!⁴

– sóhajtott harminc esztendő múltán is, hatalmas életmű birtokában. Visszavágyása azonban nemcsak pszichológiai, etikai vagy politikai értelmű, indítékú volt. Hanem esztétikai is. A *Toldi* után művészet hallatlanul elmélyült és meggazdagodott, lélekismerete és eszközkezelése hibátlan találatú lett, de oly teljes és telt légkörű, egységes és egész világméretű epikus művet, mint a *Toldi*, többé nem alkothatott. Mint Petőfi költészete, beteljesítő, meghaladó lezárása ez is a romantika egy stádiumának, s megnyilvánítása egy újnak, a népiesnek, amely azonban nála sem tekinthető (egyértelműen) romantikának.

(4) Petőfi költészete nélkül a *Toldi*, amely Aranyt Petőfi legjobb barátjává s leghűbb szövetségesevé tette, nem született volna meg. De a két költő iránya, az eddigiekből is láthatni, nem volt azonos. Mint ahogy személyiségüket is oly mély különbségek választották el, hogy a nagy weimari barátpár⁵ különbségei sem lehettek mélyebbek. Petőfi egy egyértelmű boldog történelmi pillanat címszereplője, kezdeményező aktora volt, Arany egy átmeneti, választó, de választást alig hagyó hamleti kor visszarezgő, megszenvedő médiuma. Petőfi kapta a századközep ajándékát: a biztonságérzetet, Arany átkát: a bizonytalanságot. Petőfinek a nemzeti kérdés például csak hatalmas fölhajtóerejét mutatta meg,

---

¹ Németh G. Béla (1925-2008) irodalomtörténész, az ezerkilencszázhetvenes, nyolcvanas évek nagyhatású irodalomtudósa egyetemi tanár, akadémikus.

² recepció: megismerés, befogadás, Arany életművének európai befogadásához lásd a Magyarázatokat.

³ divergencia: szétválás, eltérés, szétágazás

⁴ Arany János: *Toldi szerelme*, Első ének

⁵ weimari barátpár: utalás Johann Wolfgang Goethe (1749-1832) és Friedrich Schiller (1759-1805) 11 évig tartó barátságára, szellemi együttműködésére. Két ellentétes alkat, de talán éppen ezért kölcsönös inspiráció forrásai voltak egymás számára.

neki csak lekötő súlyát. Petőfinek „magától értetődő” volt az alkotás, öröm; (schilleri értelemben⁶:) „naiv” költő. Aranynak keserves munka, kötelesség, fejfájás; ő „szentimentálisnak” kényszerült lenni. Petőfi a szabadság szuverén gyermeke volt, ő minden lépését ellentétes kötöttségek hármjában tette meg. „Forradalom előtti” az egyik, „forradalom utáni” a másik. Arany személyiségrajza (a szokottnál is szükségesebb életműve értéséhez) szükségképp belső fejlődésrajz s nem csupán jellemfölmutatás, mint lehet a homogén, egyívű típusoknál.

(5) A Toldi a legelső nevek sorába emelte. Járt a fővárosban; belenézett s belelátott a köz- és irodalmi életbe – s megírta a Toldi estéjé-t (1847-48). Arról, mennyire nem a vágyott világot találta Toldi a király udvarában, s mennyire nem értette meg Toldi az egész világot. A költő nem áll, polemizálva, Toldi oldalára. Sőt, ironizálja őt. Tudja, az udvarban látottak felé halad a világ. De kétli, értékesebb lesz-e ez majd, mint volt Toldi otthoni, családi világa; mindenben értékesebb lesz-e, nem pusztít-e el visszahozhatatlanul alapvető értékeket. S főképpen: megszünteti-e a nemzet önmagához s társaihoz való idegenségét. A történelem nem a „herderi” vágy, nem a családi bizalom patriarchális demokráciája, hanem a polgári tőkés rend felé haladt, s nem sokat ígért az ő vágyott világából. E művének lírai fogantatása az előbbinél is nyilvánvalóbb. Toldit ironizálja, de ironiáját túlbúgja elégiája. Eposz formájú elégia ez, a magyar irodalom egyik legszebb elégiája.

(6) A magyar líra fejlődéstörténetének vizsgálata is azt tanúsítja, hogy Arany lírájának újsága (és nagysága) nem a holnap, hanem a holnapután, a kései Babits és a kései József Attila költészete és kora világánál mutatkozik meg igazán. Ama líráénál, mely mélyen személyes, egyéni és egyedi, de nem szubjektivista és individualista, melyben az érzelmi-indulati töltésű látványos egyéniségkultusz a személyiség intellektuális-etikus problémájának nehéz gondolatélménye váltotta fel. Lírikus, különösen izolált kis nyelvhez tartozó lírikus kései méltánylása, persze ritkán vezet külföldi recepciójához is. A magyar líra történetében azonban Arany ez évtizedének jelentősége, minden ellentmondásossága dacára, egyre nő.

Forrás: Németh G. Béla: *Mű és személyiség*. Magvető, 1970. 7-29. Részletek, feladathoz igazított szöveg.

1. Hasonlítsa össze a szövegrészlet bevezető és záró gondolatait! Említse meg 2 érdemi, közös gondolatot! (1, 6)

- a külföldi recepció (fájdalmas) hiánya
- bizonytalanság és állandó átértékelés a költői életműről
- a lírikus Arany előterbe helyezése / kerülése

Adható 2, 1, 0 pont. Egy helytálló válaszelem 1 pont.

2. Németh G. Béla az első bekezdésben így fogalmaz: „Mondanitudása abszolút értékű volt, mondanivalóját egyre vitatják.” Értelmezze egy-egy mondattal a két hasonló alakú összetett szó közötti jelentéskülönbséget!

mondanitudás: - a nyelvi megformálás mikéntje. / - a retorikai, stilisztikai igényesség
mondanivaló: - az üzenet / - az etikai, gondolati közlendő. / - a sugalmazott világ-és emberkép

Adható 2, 1, 0 pont. Egy helytálló mondat a fenti fogalmak / kifejezések valamelyikének alkalmazásával 1 pont.

---

⁶ schilleri értelemben: utalás F. Schiller *A naiv és szentimentális költészetről* című tanulmányára (1795), amelyben kijelenti: „A költők [...] kivétel nélkül vagy naivak, vagy szentimentálisak aszerint, hogy milyen az a kor, amelyben művészetük virágzik, s milyen esetleges körülmények befolyásolják általános műveltségüket és elméjük átmeneti hangulatait.”

3. Az alábbi versrészlet szerzőjére és jelentőségére a szövegben is történik utalás. Nevezze meg a versrészlet szerzőjét! Adja meg a költemény műfaját is!

Ki és mi vagy? hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki.
Más csak levelenként kapja a borostyánt,
S neked rögtön egész koszorút kell adni.

A versrészlet szerzője: Petőfi Sándor
Műfaj: episztola/ költői levél

Adható 2, 1, 0 pont.
Részfeladatonként adható 1, 0 pont.

4. Állítsa szembe Petőfi és Arany költői alkatát és a vállalt szerepüket az esszérészlet 4. bekezdése alapján a szöveg információit felhasználva 3-3 érdemi elemmel!

Lehetséges válaszok:

Petőfi Sándor	Arany János
boldog történelmi pillanat címszereplője, kezdeményezője	átmeneti választó, hamleti kor médiuma
biztonságérzet	bizonytalanság
„naiv” költő	„szentimentális” költő
a szabadság szuverén gyermeke	ellentétes kötöttségek hordozója
„forradalom előtti”	„forradalom utáni”

Soronként 1 pont adható.
Adható 3, 2, 1, 0 pont.

5. Mennyiben vitatható a 4. feladatban bemutatott szembeállítás, illetve az ebből fakadó Petőfi-kép? Válasza négy érdemi elemet tartalmazzon!

- Minden szembeállítás szükségszerűen leegyszerűsít.
- A szembeállítás a domináns vonásokat kizárólagossá teszi.
- Petőfi nem csupán a boldog történelmi pillanat címszereplője.
- A sokrétű és sokszínű Petőfi-életmű nem jellemezhető csupán címszavakkal.
- A „naiv” költő átéli és ábrázolja a harmónia megbomlását is.

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont. Egy helytálló válaszelem 1 pont.

6. Németh G. Béla szerint a közember máig a Toldi szerzőjeként említi Arany Jánost. A szöveg közlései és saját olvasmányai alapján említsen három tartalmi elemet, amely igazolhatja ezt az állítást! (1, 2, 3)

- A *Toldi* már Arany életében iskolai tananyag lett.
- A mai közoktatásban, többnyire a 6. osztályban kötelező olvasmány.
- Arany önmagát is a *Toldi* írójának tartotta.
- Az *Őszikékben* és a *Toldi estéje* bevezetőjében nosztalgiával gondol a *Toldira*.

Adható 3, 2, 1, 0 pont. Egy helytálló válaszelem 1 pont.

7. A „Toldi című eposz” – közli a szöveg 2. bekezdése. A mai műfajmegnevezés az elbeszélő költemény meghatározást használja. Poétikai, műfaji ismeretei alapján támassza alá 2-2 érveléssel Németh G. Béla műfaji fogalomhasználatát és a mai műfajmegnevezést! (2)

Érvek az eposz műfaji megnevezés mellett:

- verses nagyepikai műfaj, kötelező stiláris és tartalmi elemekkel
- az eposzhoz hasonlóan viszályal kezdődik és megbékéléssel fejeződik be
- a címszereplő nagyformátumú hős, „eposzi hős”
- küzdelme a cseh vitézzel nem csupán két férfi, hanem két nemzet összecsapása is

Érvek az elbeszélő költemény műfaji megnevezés mellett:

- verses nagyepikai alkotás
- a történet során a címszereplőnek különféle kihívásokon, megpróbáltatásokon kell átmennie, hogy elérje célját
- a megpróbáltatások egyúttal a jellemfejlődést is szolgálják
- a verselés nem a kötelező eposzi hexameter, hanem a felező 12-es és a trochaikus lejtés ötvözete

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont. Egy helytálló megoldás 1 pont.

8. Németh G. Béla tanulmányrészletében gyakran használja a szerep fogalmát. A Petőfi Irodalmi Múzeum is a „költői maszkokra, megszólalói szerepekre” építi tárlatát:

„Az *Önarckép álarcokban*. Arany János emlékkiállítás című tárlat célja, hogy megidézze a magyar irodalom egyik legnagyobb klasszikusáról a köztudatban élő képet és a költő kevésbé ismert arcaival is megismertesse az érdeklődőket.

Kiállításunk Arany Jánosa kortárs klasszikus. Életútjának, személyiségének újszerű bemutatása minden generációhoz szól: azokhoz is, akik szinte önkéntelenül, mindennapjaikban is használják szavait és fordulatait, akik tudják, ki volt Edward király, Ágnes asszony, az öreg Bence, mit jelent a radványi sötét erdő, a drégeli rom, a margitszigeti tölgyfák vagy a főváros baljóslatú hídja.”⁷

Mely műveket idézik meg a szöveg utalásai?

A szöveg utalása	A mű címe
a radványi sötét erdő	Tetemre hívás
a drégeli rom	Szondi két apródja
a margitszigeti tölgyfák	A tölgyek alatt/ Őszikék
a főváros baljóslatú hídja	Híd-avatás

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont. Egy helytálló megoldás 1 pont.

⁷ Forrás: <https://pim.hu/hu/kiallitas/onarckep-alarcokban>

9. Az alábbi két versrészlet az utókor hódolata Arany János előtt. Nevezze meg a részletek szerzőit, és feleljen a verstani kérdésekre! (A versrészletek szerzőire utal a szöveg is.)

Hunyt mesterünk! tehozzád száll az ének:
ládd, léha gáncsok lantom elborítják
s mint gyermek hogyha idegenbe szidják
édesapjához panaszkodni tér meg

A szerző teljes neve: Babits Mihály
Verselési rendszer megnevezése: időmértékes
Meghatározó versláb/ütem neve: jambus/jambikus

Hadd csellengünk hozzád, vagyonos Atyánk!
Házhelyünk a pusztá, kóbor a kutyánk.
Hadar a szárazság, pusztit az egér
s göggel fortyog kásánk, de hát az mit ér?

A szerző teljes neve: József Attila
Rímszerkezet neve: páros rím / párrím

Adható 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.
Részfeladatonként adható 1, 0 pont.

10. Arany János műveiben számtalan nyoma van az antikvitástól a saját koráig terjedő világirodalomnak. A kérdések e kapcsolatra vonatkoznak.

a) **Értelmezze a saját szavaival, legalább két érdemi közléssel a Toldi estéjéből idézett, az európai irodalomban már az antik epikus hagyományból elterjedt metaforát!**

„Mert mi haszna simább, ha jól megfaragják?
Nehezebb eltörni a faragatlan fát.”⁸

Lehetséges értelmezések:

- az ember mint megmunkálható farönk úgy is betöltheti élethivatását, szerepét, ha megmunkálatlanul, természetes formájában marad / megmarad a természettől nyert formája
- de szabálytalanságait eltüntetheti egy 'mesterember', / civilizálhatja, nevelheti / a kultúra révén simábbra formálhatja
- a simább fa és a megmunkálatlan fa az erejében különbözik
- a metafora azt a feltételezést fejezi ki, hogy a megmunkálással csökken a teherbíró képesség, az erő, amit itt keménység, teherbírás, ellenállóképesség értelmű
- a metafora szembeállítja egymással a tetszetősebb / civilizáltabb külsőt és az erőt
- a metafora / az alakzat a köznyelvben is ismerős (pl. tuskó (ember), Nem olyan fából faragták)
- a földből sarjadó, majd a kultúra révén nevelődő ember képe felidézi a kultivál (megművel) antik jelentését is

Lehetséges utalások:

---

⁸ Toldi estéje, 6. ének 28.

- a Toldi estéjében az öreg Toldi haldokló hősként intézi e szavakat hagyatékaként Lajos királyhoz
- a szöveg egyik a magyarságról alkotott önképet (is) hordozza
- a hozzá kapcsolódó értelmezések megidéznek a 19. 20. század nagy dilemmáit a polgárosodásról, a természetességről, a népiességről
- Toldi tévedése, hogy saját állapotát nem eltérő kulturális meghatározottságként tekinti, hanem természeti állapotnak, saját maga vagy az általa képviselt típus érintetlensége csupán mítosz
- a kép elterjedtsége is felhívja a figyelmet, hogy Arany szövegét nem érdemes csak a magyarság történetére vonatkozó dilemmaként olvasni

Adható 2, 1, 0 pont. Egy helytálló értelmezés 1 pont.

b) Arany irodalomszemléletére és műveire ható európai alkotókat sorolunk. Válasszon ki két alkotót, és egy-egy érdemi közléssel indokolja, mi köti össze Arany Jánost az Ön által választott alkotóval.

Homérosz, Vergilius, Robert Burns, Byron, Goethe, Osszián, Gogol

Homérosz: a homéroszi eposzokat mintaként, népeposznak, naiv eposznak tekintette

Vergilius: a latin klasszikusok műveltségének alapját jelentették (Ovid”, „Virgil”, „Horác”) / az Aeneid eposzmintaként értékelte

Robert Burns (skót költő): Burns lírája hatott Petőfire, néhány művét Petőfi műfordítása révén ismerhette, a Családi kör dokumentált forrása Burns egyik műve (*The Cotter's Saturday Night – Szombat este*)

Byron: az angol romantika költője, a humoros Byron kedvelése végigkísérte Arany pályáját, többször utal Byron műveire a *Bolond Istókban*

Goethe: a *Faust* és a balladák hatottak Aranyra / Madách *Az ember tragédiája* című műve kapcsán sokszor hivatkozott a Fausra

Osszián: alakját megidézi az *Őszel* című alkotásában, a skót romantikus irodalom alakja, 'észak Homérosza'

Gogol: Arany fordította (egy német műfordítás közvetítésével) *A köpönyeg* című kisregényét / hosszú elbeszélést / felismerte az orosz realizmusnak az ő látásmódjával való rokonságát

Adható 2, 1, 0 pont. Egy helytálló válasz 1 pont.

A feladatra adható összesen: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

11. Arany „visszavágyott a bizonyosság boldog pillanatába”, a reformkorba, amikor a korszak két legjelentősebb költője összefogott, hogy lefordítsa magyarra a teljes shakespeare-i életművet.

- a) A Shakespeare-fordításra szövetkező két költő teljes neve: Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor

Később bevették a fordítók közé Arany Jánost is. A vállalkozás – tragikus történelmi és személyes okok miatt – nem valósult meg. Arany azonban folytatta fordítói és tanulmányírói munkásságát. Nevezze meg a gazdag és sokrétű életmű egy-egy alábbi példáját!

- b) Egy Arany Shakespeare-fordítás címe: Hamlet/ Szentivánéji álom/ János király
- c) Az Arany által fordított görög drámaíró neve: Arisztophanész
- d) Egy jelentős Arany-tanulmány címe: pl.: Naiv eposzunk/ Bánk bán-tanulmányok/
Valami az asszonánról

Adható 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Az a) részfeladatért adható 2, 1, 0 pont

A b), c), d) részfeladatért adható 1, 0 pont

12. Állapítsa meg a tagmondatok közötti logikai-tartalmi viszonyt a szövegből vett összetett mondatban!

1

2

3

Magas királyi kitüntetést utasíthatott vissza, és megérte, hogy műveit iskolában a költészet kánonjaként tanítsák.

1 – 2 = mellérendelő, kapcsolatos

2 – 3 = alárendelő, tárgyas

Csak a teljes válasz fogadható el.

Adható 2, 1, 0 pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ELVEI

1. A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!
2. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.
3. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.
4. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.
5. A javítási-értékelési útmutató közli a műértelmező szövegalkotás, valamint a reflektáló szövegalkotás feladatokra adható pontok teljesítménytartományait.
4. Az értékelő az adott feladatmegoldást az egyes értékelési szempontokon belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontvesztéssel jár, ide értve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.
6. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns helyes válasz elemeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
7. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg a szövegalkotási feladatot, a szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont esetében 0 pont.

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA Tartalom – adható összesen 15 pont. A bázisszöveg és feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.	
Pont	A teljesítménytartomány jellemzői
15-12 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tárgyi-fogalmi tudás meggyőző alkalmazása; indokolt példák, hivatkozások
11-6 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; a tárgyi-fogalmi tudás részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
5-0 pont	alig vagy nem reflektál a feladatban adott szempontokra; többségükben felületes, tartalmatlan közlések, megalapozatlan állítások; hiányos, téves tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések
Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 400-800 szó) szerint.	
5-4 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem
3-2 pont	részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem
1-0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (400 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (900 szónál több)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.	
10-8 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókincs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság
7-6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5-3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2-0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, széteső mondszerkesztés; sivár szókincs, értelemzavaró szóhasználat

---

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Értelmezze az alábbi költeményt! Elemzésében mutassa be, miként erősítik a vers gondolatvilágát a formai-retorikai eszközök! Vizsgálja meg és értelmezze a mű motívumhálóját is!

Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén*

valaki jár a fák hegyén
ki gyújtja s oltja csillagod
csak az nem fél kit a remény
már végképp magára hagyott

én félek még reménykedem
ez a megtartó irgalom
a gondviselő félelem
kísért eddigi utamon

valaki jár a fák hegyén
vajon amikor zuhanok
meggyújt-e akkor még az én
tüzemnél egy új csillagot

vagy engem is egyetlenegy
sötétlő maggá összenyom
s nem villantja föl lelkemet
egy megszülető csillagon

valaki jár a fák hegyén
mondják úr minden porszemen
mondják hogy maga a remény
mondják maga a félelem

(1994)

Kányádi Sándor (1929–2018) költő, műfordító.

Forrás: Kányádi Sándor: *Válogatott versek*. Holnap, 2016. 128-129.

Petőfi Irodalmi Múzeum Digitális Irodalmi Akadémia.

<http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/KANYADI/kanyadi00001a/kanyadi00598/kanyadi00598.html>

A feladatkírás szempontjaira a vizsgázónak mindenképpen szükséges válaszszöveget adnia; ezek hiánya tartalmi pontvesztéssel jár.

A **Tartalom** szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a feladatban foglalt szempontok mindegyikét releváns, értékelhető közlésben meggyőzően kifejti, összefüggéseiben bemutatja, azaz

1. értelmezésében feltárja a mű gondolatvilágát, összefüggésben a formai-retorikai eszközök szerepével,
2. feltárja és értelmezi a mű motívumait,
3. értelmezi motívumhálóját.

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint A mű gondolatvilága, formai, retorikai eszközei

Kányádi Sándor alkotása az istenkeresés verse, és esetleges eltéréseiben is kapcsolódik a magyar, különösen a huszadik századi magyar költészet istenes lírájához:

- o a bizonytalanság és vívódás, a megnevezés nehézsége Adyt idézi;
- o a végső kérdésekkel való szembenézés, a formai-gondolati letisztultság a kései József Attila sajátja;
- o de említhetők az erdélyi költők: Dsida Jenő, Reményik Sándor istenes versei is

- [bölcseleti szinten kapcsolódhat a költemény a Szent Ágoston-i vívódáshoz, Pascal kételkedő hitéhez, Kierkegaard hitfelfogásához, Goldmann „rejtőzködő Istenéhez”]

- a költemény felütése előrevetíti a megszólalásmódot és a gondolkört

- határozott a jelen idejű, s ezáltal a folytonosságot sugalló igei állítmány („jár”), pontosan megnevezett a birtokos jelzővel bővített helyhatározó („a fák hegyén”); az egyes szám harmadik személyű alanyt főnévi határozatlan névmás fejezi ki („valaki”) – így grammatikai-mondattani elemek is jelzik az emberi lét, az istenkeresés bizonyosságát és bizonytalanságát

- a „valaki” határozatlan névmás utalhat Isten megnevezésének sokféle vallásban érvényes tiltására, az „Isten nevét hiába ne vegyed” tiltására, ugyanakkor a megismerés nehézségére is

- az első strófa második sora (minőségjelzői alárendelés) a „valaki” attribútumait sorolja föl („ki gyűjtja s oltja csillagod”); a harmadik-negyedik sor a félelem és a remény összetartozást vetíti előre

- a második-harmadik-negyedik versszakban az egyes szám első személyű személyes névmások és igei állítmányok módosítják a megszólalást, a lírai én önmagával folytatott dilemmáját közvetítik

- a félelem és remény ellentéte látszólagos (ld. „gondviselő félelem”), a paradoxon („én félek még reménykedem”) együttes velejárója a „valaki” keresésének, a bizonyosság vágyának

- a záró strófa ismét általános szintre emeli a gondolatmenetet (egyes, majd háromszor többes szám harmadik személyű állítmány); a „mondják” egyszerre jelzi az Isten megismerésével kapcsolatos bizonyosságot, illetve annak szétlocogását

- a költemény legfőbb formaszervező eleme az ismétlés, illetve annak különböző változatai

- minden páratlan számú strófa azonos kijelentéssel kezdődik („valaki jár a fák hegyén”), s ha a címet is hozzászámoljuk, négyszer szerepel az öt versszakos alkotásban

- a kijelentés kijelöli a költemény legfőbb tárgyát, majd ismétlései az ettől való szabadulás kényszerét és lehetetlenségét jelzik, ugyanakkor gondolatilag-érzelmileg tagolják is a verset

- az utolsó versszak anaforikus három sora szintén az ismétlés sajátos változata

- a „mondják” háromszori ismétlése egyszerre a bizonyosság és bizonytalanság kifejezője

- a kis kezdőbetűk, a középpontozás elhagyása (az avantgárdtól ismert stilisztika-formai megoldás) nem csupán a megszólaló gondolati tépelődését tükrözik, hanem bevonják a folyamatba és értelmezésbe az olvasót, befogadót is

- a fent említett poétikai célt szolgálják az áthajlások (enjambement-ok) is

Motívumok, motívumháló

- a motívumháló, a tér-idő viszonyok (kronotoposzok) a legalapvetőbb, legősibb (legelhasználtabb) képekre, metaforákra, toposzokra épülnek

- a fa – a maga konkrétságán túl – jelezheti a bibliai eredetű élet fáját, de valószínűbb a sámánizmus mitológiájából ismert világfa, mely kapcsolatot teremt az égi és a földi, az emberi

világ és a transzcendens között; hasonló jelentést hordoz a magyar folklórban, mesevilágban az égigérő fa motívuma is

- a többes számú alak, a fák az erdőt asszociálják, s ha ehhez hozzákapsoljuk a 2. versszakban szereplő „*utamon*”, út kifejezést, mely az élet, életút sokszor megénekelt toposza, valamint a csillagok révén az éjszaka képét, akkor – a magyar és világirodalom sokféle költeményén túl – Dante *Isteni színjáték*-ának nyitó sorai is megidéződhetnek

- a csillag is ősi és gazdag jelentéstartalmú motívum; Kányádi versében az egyéni életsorsot jelképezi, melyet az emberrel rendelkező független akarat „*gyűjtja*” és „*oltja*”; a népi hitvilág egyik teremtésképzete szerint minden új étellel csillag születik, s minden ember halálát egy csillag lehullása jelzi

- a mag beleillik a költemény képi világába; a többnyire pozitív értéktartalmú motívum a gondolat egészében – „*sötétlő maggá összenyom*” – az ember kicsinységét, pusztulását közvetíti

- a költemény műfaja dal, azzá teszi a problémakör egyneműsége, az alapvető metaforák, motívumok használata, a szinte zenévé oldott gondolatiság

- a verszenét a szabadon kezelt, időmértékes jambikus nyolcasok (kevésbé valószínűen ütemhangsúlyos felező nyolcasok), és a tiszta rímeket és a távoli asszonáncokat ötvöző keresztrímek (kevésbé valószínűen félrímek) is erősítik

- [„Az irodalmi ráismerések mellett más értelmezési síkon benne van a modern fizika cikluselmélete is, az energia megszűnésének törvénye, a fekete lyuk-elmélet (engem is egy / sötétlő maggá összenyom)” – ld. Pécsi Györgyi: *Kányádi Sándor*. Kalligram, 2003. 192.]

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA 20 pont	
Tárgyi tudás, általános tájékozottság; problémaérzékenység, gondolatgazdagság; gondolatmenet, szövegfelepítés; nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) szerint.	
Tartalom	
5-4 pont	releváns, tárgyyszerű választ ad a feladat valamennyi szempontjára, bizonyítja tájékozottságát, kritikai gondolkodását, alkalmazza tárgyi tudását
3-2 pont	a feladatmegoldásban részleges válaszok; hiányos tájékozottság, esetleges tárgyi tévedés/ek
1-0 pont	erősen hiányos megoldás, kitér az adott szempontok elől; tájékozatlanság, félreértések
Problémaérzékenység	
5-4 pont	problémamegoldó gondolkodás, meggyőző, kifejtett állítások, következtetések; gondolati érettség, nyitottság, gondolatgazdagság, ítélőképesség érvényesülése
3-2 pont	helyenként kifejtetlen, megalapozatlan állítások; kevésbé releváns, közhelyes gondolatok
1-0 pont	érzéketlenség a problémára; irreleváns megállapítások, félreértések, felületese megközelítés
Gondolatmenet	
5-4 pont	relevánsan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem: 150-450 szó
3-2 pont	meggyőző gondolatmenetre törekvés; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem (150-450 szó)
1-0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (150 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (550 szó fölött)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	
5-4 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás, kifejező mondatszerkesztés; gazdag, pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; kiváló nyelvhelyesség
3-2 pont	választékosságra törekvés; néhol töredékes előadásmód, mondatszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, bizonytalanság a nyelvi regiszterben; néhány nyelvhelyességi hiba
1-0 pont	igénytelen, dagályos nyelvhasználat; stilisztikai hibák, szegényes, pongyola mondatszerkesztés, szókincs; értelemzavaró megfogalmazások (nyelvhelyességi hibák)

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

A 21. századi enciklopédia című sorozat kötetei a „21. század emberét kívánják hozzásegíteni ahhoz, hogy egy-egy ’műveltségi területről’ a lehető legteljesebb információi legyenek”, korszerű szemléletet, megalapozott tudást ígérve az Olvasóknak.

A sorozat világirodalmi kötetének szerkesztője a kiadvány előszavát így zárja:

„Reméljük, a könyv jellegéből adódó, elkerülhetetlen hiányosságait, fogyatékoságait ellensúlyozza, hogy munkatársai a maguk tudományterületének kiváló képviselői. [...] éppen egyéniségük tiszteletétől vezérelve nem törekedtünk arra, hogy szemléletüket, módszerüket, stílusukat bármiféleképpen homogenizáljuk. Nem tettük ezt azért sem, mert korunkban a legfiatalabb olvasók, tanulók is jó, ha hozzászoknak a nézetek, megközelítések és nyelvezetek sokféleségéhez, együttéléséhez.”

A Magyar irodalom c. kötet borítószövegének közlése:

„A könyv törzsanyaga harminc íróportré Janus Pannoniustól Nagy Lászlóig. Kötetünknek nincs egységes és kizárólagos irodalomszemlélete. A szerzők nem kívántak uniformisba öltözni, egyéni véleményeket, különféle felfogásokat, iskolákat, műhelyeket képviselnek.”

A Tartalom fejezetcímei:

- I. A magyar olvasó története
- II. Korszakok, stílusirányzatok
- III. A magyar irodalom panteonja (Janus Pannonius, Balassi, Zrínyi, Kazinczy, Csokonai, Berzsenyi, Kölcsey, Katona, Vörösmarty, Arany, Petőfi, Madách, Jókai, Mikszáth, Ady, Krúdy, Móricz, Babits, Kosztolányi, Kassák, Tamási, Szabó Lőrinc, Márai, Németh László, Illyés, József Attila, Radnóti, Weöres, Pilinszky, Nagy László)
- IV. Műnemek, műfajok
- V. A magyar színház századai
- VI. Magyar írók a moziban

Forrás:

21. századi enciklopédia. Magyar irodalom. Pannonica Kiadó, 2002. Kötet szerkesztő: Borbély Sándor. Borítószöveg.
21. századi enciklopédia. Világirodalom. Pannonica Kiadó, 2004. Kötet szerkesztő: Madarász Imre. Előszó, p. 8.

Készítsen érvelő esszét a fenti szövegekre reflektálva, az alábbi szempontok szerint!

Kifejtésében foglaljon állást legalább 3-4 érveléssel alátámasztva, egyetért-e azzal az állásponttal, miszerint az egységes irodalomszemléletre törekvés helyett „korunkban a legfiatalabb olvasók, tanulók is jó, ha hozzászoknak a nézetek, megközelítések és nyelvezetek sokféleségéhez, együttéléséhez! A Tartalom fent közölt fejezetcímei alapján nevezzen meg legalább 3 olyan szerzőt a magyar irodalomból – konkrét műre vagy művekre való hivatkozással –, akiket Ön szerint még szerepeltetni lehetne egy átfogó képet nyújtó enciklopédiában! Választását indokolja!

Megoldása összesen 150-450 szó terjedelmű legyen!

A tartalom és a problémaérzékenység szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó

- érdemben állást foglal arról, hogy számára hasznos-e, ha egy szakirodalmi kötet nem egységes nézőpontú, hanem vállaltan polifon,
- esetleg a vizsgázó megfogalmaz számára (pl. felkészüléséhez) hiányzó területet (ezekre a szempontokra együttesen legalább 3 közléselemet adva),
- meggyőző indoklással utal még 3 felvehető szerzőre (életműre, több műre vagy kiemelkedő műalkotásra hivatkozással),

Lehetséges tartalmi elemek / várható válaszelemek pl.:

- jó, hogy hozzászoktatják a homogenitás hiányához / éppen hiányolhatja is az uniformizálást (bármelyik választípust indokolhatja)
- az ígért „korszerű szemléletnek” épp a vélemények polivalenciájának felismerése felel meg
- üdvözölheti az új megközelítési szempontokat (gondolatébresztő, új kapcsolódási területeket vet fel pl. a filmművészet beemelése)
- érvelhet a „panteon” létezése mellett vagy ellen
- hiányolhat számára fontos, tanult vagy kedvelt, olvasott szerzőket, műveket bármely műnemből (pl. Karinthy, Örkény, Ottlik, Juhász Gyula, Tóth Árpád)
- esetleg a Nagy László utáni szerzőket, a kortárs irodalom hiányának felvetésével;
- lehetséges kihagyandó szerzők megnevezése is.

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: →, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik:

~~~~~

Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.

- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⊕
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⊖
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba. (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora).
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. *-ban/-ben* és *-ba/-be* határozóragok keverése).
- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy

tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.

- A helyesírási hibákat a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, valamint a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
- A vizsgadolgozat a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhető, azaz 0 pont, ha:
  - a vizsgázó a műértelmező szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 40 szó
ÉS
  - a reflektáló szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 15 szó
ÉS
  - a javító tanár úgy ítéli meg, hogy a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban a vizsgázói megoldások terjedelme összességében nem teszi lehetővé a helyesírás és az íráskép értékelését.
- Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró javítani kívánt szót /szavakat egy vonallal áthúzza, a helyesnek vélt szót /szavakat pedig újra leírja.
- Az ékezethasználathoz a pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban (pl. *esszencia, kommunikáció, immunis*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel, dühhel, százszor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*))
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia, balatoni, vendéglátóipari, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és todalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
- felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és todalékokban (pl. *árbóc, búra, immunis, reverzibilis*; az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), kémiaszakkör, szabadvers, vendéglátóipari*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központoszási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központoszási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központoszási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központoszási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központoszási hibákkal 4 hibapontnál több nem szerezhető.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központoszási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0-2	8
3-4	7
5-6	6
7-8	5
9-10	4
11-12	3
13-14	2
15-16	1
17 –	0

Az íráskép értékelése

Adható összesen 2 pont a rendezettség, az olvashatóság és a kulturált forma (javítások, ékezethasználata kulturáltsága) alapján. A pongyola ékezethasználata hibái (az ékezetek egyéni vagy nehezen azonosítható módon jelölése) és a magánhangzók időtartamhibái nem moshatók egybe.

Teljesítményszintek:

- A dolgozat írásképe **0 pont**, ha az íráskép alig olvasható vagy a terjedelem nagy részében rendezetlen, vagy sok és kulturálatlan javítás van a szövegben, vagy a dolgozatíró az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. A felsorolt hibatípusok közül egyetlen hibatípus megléte is 0 pontot eredményez, ha nagyszámú hiba fordul elő.
- **1 pont adható**, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, s a külső forma hibáinak száma (javítások, ékezethasználata rendezettsége) néhány hibánál nem több.
- **2 pont adható**, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.